

REZUMAT

Această cercetare complexă care continuă studiile din perioada licenței și a mesterului are ca punct de plecare dubla mea specializare de medic și de artist, ceea ce a permis o abordare interdisciplinară și o integrare a experienței mele profesionale de medic stomatolog și de sculptor. Un argument în favoarea inițializării acestei cercetări a fost și faptul că Arta a devenit în ultimul timp un mijloc de dezvoltare a personalității, de potențare a capacității cognitive și de tratare a unor afecțiuni psihice.

Tema reprezintă o continuare interdisciplinară a cercetărilor anterioare privind relația dintre artele vizuale și studiul medicinei, accentul căzând de această dată pe vloarea terapeutică a artei. Am explorat valorile simbolice ale reprezentărilor la nivelul portretului și ale configurației mâinii, „meșteșugarul însuflețit al fericirii omului”. Modelarea feței reprezintă în cazul meu, nu doar opțiunea unui sculptor, ci și unul dintre aspectele profesiei mele de medic stomatolog.

Dimensiunea cercetării este dată și de faptul că ea include și o extindere prin reprezentarea lor într-o lume a medicinei alternative, adică spre lumea copiilor cu anumite dizabilități unde formele geometrice sculpturale pot fi parcurse și înțelese prin atingeri, culoare, zgomot, modelaj, contribuind prin tehnici aparținând artelor vizuale la construirea unor sisteme de terapii benefice în anumite situații care pot avea impact asupra dezvoltării personalității.

Pentru a respecta cerințele rigorii științifice am considerat necesar să stabilesc un cadru teoretic general și să clarific conceptele pe care le-am aplicat pe parcursul cercetării. Această abordare este justificată de faptul că, așa cum arată John Monaghan și Peter Just în volumul lor de antropologie socială, modul în care o grupare /comunitate își stabilește valorile culturale și modul de comunicare și educare a tinerilor și copiilor este diferit pentru fiecare societate¹. Acest aspect influențează comunicarea simbolică și este esențială în aplicarea art terapiei.

Cercetarea a luat în considerație faptul că arta se schimbă, fiindcă problematica omului contemporan este diferită de aceea a omului din perioada Renașterii sau chiar decât aceea a omului de la începutul epocii industriale. Societatea tehnologizată nu influențează doar relațiile de comunicare, ea are impact asupra percepției estetice, influențează comportamentul, atitudinea, chiar anumite componente biologice.

¹ Monaghan, John&Just, Peter, p. 35.

Pe parcursul întregii cercetări în analiza raporturilor de comunicare pacient, terapeut, pacient grupul social în care urmează să se integreze abordarea s-a făcut din perspectiva faptului că în cazul terapiei prin artă nu este absolut necesar talentul artistic, deoarece procesul terapeutic nu se referă la valoarea artistică a lucrării ci la ordonarea asocierilor dintre alegerile de exprimare creativă și viața interioară a pacientului. Lucrarea executată de pacient va fi considerată o rampă de lansare pentru re-deșteptarea unor amintiri și povești care pot revela mesaje și credințe înrădăcinate în inconștient. Din perspectivă artistică cercetarea s-a concentrat pe definirea raporturilor dintre valoarea comunicațională și terapeutică a formelor și valoarea lor estetică. Investigând și relația dintre terapie și complexitatea reprezentărilor formelor artistice, pentru a defini valoarea comunicațională

Principalele obiective ale cercetării sunt:

1. Analiza și evaluarea sau valoarea comunicațională a formelor artistice, a acelor forme care pot fi asimilate sculpturii.
2. Observarea mijloacelor prin care se realizează comunicarea.
3. Dacă pentru a facilita comunicarea este necesar să se folosească și alte forme de expresie artistică cum ar fi proiecțiile video, muzica sau analiza imaginilor propuse de terapeut.

Noutatea acestei cercetări își are originea în faptul că în acest caz perspectiva artistică și cea medicală aparțin unei singure persoane care are pregătire academică în ambele domenii, precum și prin integrate în terapie tehnici de realizare a lucrărilor de sculptură. Am urmărit modul în care pot ajuta lucrările mele în construirea unor terapii inovatoare, conducând la un rezultat pozitiv. Arta a fost folosită ca mijloc terapeutic pentru tratarea afecțiunilor psihice de ja de mulți ani (nu mai este o noutate), dar eu voi prezenta cazuri în care sculptura, mai ales modelajul au contribuit la recuperarea medicală fizică. Am recurs și la utilizarea noilor tehnologii într-un domeniu atât de creativ cum este arta. Nu am folosit inteligența artificială, fiindcă. acest domeniu s-a dezvoltat atât de mult în perioada care a trecut de la debutul cercetării ce constituie baza acestei lucrări, încât nu am putut cuantifica aplicabilitatea ei în art terapie.

De la începuturile utilizării art terapiei ca metodă alternativă de tratament artiști și medici s-au îndreptat spre diferite tehnici artistice. O cercetare statistică empirică evidențiază preferința pentru desen și pictură, care nu necesită o pregătire preaabilă serioasă, pot fi ușor utilizate ca activități complementare și de aceea mai ușor de acceptat de pacienți. .

Spre deosebire de acestea, tehnicile care țin de sculptură presupun o pregătire suplimentară din partea artistului-terapeut, iar pacienții pot fi mai reticenți decât în cazul desenului. Dacă li se sugerează să lucreze în lut li se poate părea greu, dacă li se cere să lucreze cu plastilină pot refuza pe motiv că este o activitate pentru preșcolari.

Am folosit destul de mult terapia prin lut, deoarece beneficiile modelării lutului se datorează faptului că lucrul cu lut implică un mod primordial de exprimare și comunicare², atingerea lutului necesită, de asemenea, mișcări ale corpului de o varietate infinită, ceea ce face posibilă crearea unui întreg limbaj non-verbal, prin intermediul căruia pot fi exprimate lumea sa interioară, viața emoțională și relațiile cu persoanele importante din viața pacientului și pe care terapeutul le poate descifra și apoi trata.

Chiar dacă terapia prin artă s-a dovedit foarte utilă, există și anumite limite ale utilizării ei, limite de care terapeutul trebuie să țină seama. Cele mai bune rezultate s-au obținut în cazul copiilor. Adulții sunt în general reticenți în a desena, picta, modela, ceea ce a limitat utilizarea terapiei. Limitele s-au datorat unor prejudecăți care consideră aceste activități specifice copiilor, în consecință inadecvate unui adult. Mai puține limitări are terapia prin culoare, deoarece acesta poate fi aplicată de terapeut fără acceptul conștient al pacientului. Ea creează o atmosferă relaxată și armonioasă care facilitează comunicarea.

În fundamentarea științifică a terapiei prin artă un rol important îl are studiul portretului. Ca modalitate de expresie artistică portretul a fost și este cunoscut ca una dintre cele mai complexe forme de expresie artistică. În această lucrare el a fost analizat dintr-o dublă perspectivă: a abordării artistului și a implicațiilor folosirii lui în terapia psihopedagogică. O bună profilaxie stomatologică influențează expresivitatea portretului. În sculptură mai mult decât în pictură sau grafică, analiza unei reprezentări a portretului dovedește nu doar intențiile artistului, ci și tendințele epocii, conceptele filosofice ce influențează reprezentarea chipului. Până la apariția fotografiei, redarea cu fidelitate a liniilor, asemănarea cu realitatea erau urmărite de artiști, și din acest punct de vedere arta contemporană a marcat o diferență uriașă. Portretul nu trebuie să fie asemenea originalului, trebuie să fie expresiv, să evidențieze trăirile, urmărind redarea cât mai fidelă și cât mai expresivă

² Copilul mic (0 - 2ani) simte nevoia să atingă, să pipăie obiectele înconjurătoare și astfel să le cunoască în mod direct, Adultul simte de multe ori aceeași dorință.

a chipului uman, în realizarea portretelor au existat de-a lungul timpului reguli și canoane, cea mai cunoscută fiind secțiunea de aur.

Portretul este un gen străvechi - cu originea în dorința universală umană de afirmare, de individualizare a sinelui. El aduce pe de o parte date medicale, identificabile, iar pe de altă parte o cunoaștere intuitivă sprijinită cumva și prin experiență. Încă din antichitate portretul era creat atât în plan bidimensional, cât și tridimensional. O scurtă privire asupra evoluției portretului permite o interpretare globală a acestuia și ajută terapeutul în stabilirea unei terapii adecvate și individualizate. În societatea contemporană rolul portretului în ordonarea spațiului s-a schimbat, el a pierdut locul important pe care l-a avut în interioarele burgeze și a devenit o marcă a memoriei colective, un element de decor instituțional. Dintr-un obiect de interior a devenit un element al spațiului instituționalizat, uneori, mai ales în cazul sculpturii chiar un component al spațiului public.

Valoarea unei astfel de cercetări este una aplicativă, de aceea ea nu poate fi evaluată fără prezentarea unor experimente practice, inițiate cu ajutorul unor cabinete specializate în tratarea anumitor afecțiuni psihice sau motorii. Proiectarea exercițiilor care au stat la baza experimentelor descrise în acest capitol au avut în vedere funcțiile artei așa cum au fost descrise în capitolul dedicat aspectelor teoretice. În construirea experimentelor am pornit de la concepția potrivit căreia arta tradițională cerea să fie contemplată, în timp ce arta contemporană presupune interacțiunea dintre publicul iubitor de artă și artist, pasivitatea fiind înlocuită de intervenția activă a receptorului.

Am efectuat mai multe experimente, unele colective (în special copii) altele individuale (în special adulți). Unul dintre acestea experimente (desfășurat în mai multe etape) a fost făcut cu un grup de copii care prezentau diferite grade de autism. Se știe chiar de către cei mai puțin familiarizați cu această boală că unul din principalele ei simptome este refuzul bolnavului de a coopera cu alte persoane și de a privi în față persoanele din jurul lor. Experimentul conține exerciții a căror finalitate era aceea de a-i învăța pe copii să privească o altă față decât a lor și de a diferenția anumite stări și sentimente în funcție de detaliile portretului. Am indus copiilor ideea că nu trebuie să fie preocupați exclusiv de valoarea estetică a obiectelor create (desene, modelaje), dar nici nu trebuie să o neglijeze. În cadrul acestei activități am folosit ca material didactic și lucrări proprii. Am folosit pentru realizarea unor imagini imprimanta 3D.

Experimentele individuale au fost gândite pentru a răspunde unor nevoi specifice . De exemplu experimentul LUCA (numele unui băiețel de 8 ani) propune metode tratament pentru copiii suferinzi de ADHD, în special exerciții de modelaj pentru dezvoltarea motricității fine și a perseverenței. Experimentul COSMINA, o tânără absolventă a Facultății de Matematică –secția Informatică a Universității București, angajata unei corporații, suferind de depresie ca urmare a unui divorț, oferă soluții pentru tratarea depresiei. Cosmina și a descoperit talentul artistic, a devenit pictoriță și astfel a reușit să se reabiliteze profesional.

Analiza și valorificarea rezultatelor cercetării s-a realizat și prin folosirea jurnalului ca metodă de cercetare. Acesta și-a modificat azi funcțiile, devenind o metodă cercetare. Foarte la modă în secolul al XIX-lea. jurnalul a fost o formă de scriere practică relativ intens, El și-a păstrat dimensiunea intimă, caracterul de activitate de auto analiză și a reușit în același timp să fie un obiect care s-a transformat în cărți de succes și metodă de cercetare. În cazul terapeutului un jurnal îl poate ajuta să urmărească evoluția pacientului, să aprecieze obiectiv evoluția sau involuția obiectivelor urmărite. El poate fi al terapeutului/specialistului sau al pacientului. Jurnalul unui terapeut/specialist poate insista asupra abordării teoretice, analiza bibliografia parcursă și observațiile sale personale referitoare la opiniile unui alt specialist sau de a inventaria analizele sale curente.

Dimensiunea unui astfel de exercițiu critic nu permite epuizarea unei probleme atât de complexe cum este aceea a raportului text-imagie și cum este aceea a rolului art terapei în vindecarea bolnavilor și a relației dintre artist și terapeut. Cercetarea sistematică s-a desfășurat pe parcursul a cinci ani ceea ce este o perioadă relativ, scurtă, mai ales în cazul unei cercetări psiho-medicale pentru a putea trage concluzii definitive.

În cazul terapiei prin artă ceea ce se urmărește în primul rând este dezvoltarea nevoii de exprimare spontană, fiindcă acest lucru contribuie la realizarea unui tip de comunicare care să permită terapeutului o analiză complexă și pacientului o mai bună integrare socială.